

Vec C-199/21

**Zhrnutie návrhu na začatie prejudiciálneho konania podľa článku 98 ods. 1
Rokovacieho poriadku Súdneho dvora**

Dátum podania:

30. marec 2021

Vnútroštátny súd:

Bundesfinanzgericht

Dátum rozhodnutia vnútroštátneho súdu:

19. marec 2021

St'ážovateľ:

DN

Žalovaný orgán:

Finanzamt Österreich

PRACOVNÝ DOKUMENT

Predmet konania vo veci samej

Sloboda pohybu pracovníkov – Rodinné dávky – Nároky, ktoré vzniknú na základe poberania dôchodkov – Štát dôchodku – Spätné vymáhanie – Príslušný členský štát – Rozdielový doplatok

Predmet a právny základ návrhu na začatie prejudiciálneho konania

Výklad práva Únie, článok 267 ZFEÚ

Prejudiciálne otázky

Prvá prejudiciálna otázka, ktorá sa predkladá spoločne s druhou prejudiciálnou otázkou:

Má sa znenie „členský štát príslušný pre dôchodok“ v druhej vete článku 67 nariadenia Európskeho parlamentu a Rady (ES) č. 883/2004 z 29. apríla 2004 o koordinácii systémov sociálneho zabezpečenia (Ú. v. ES L 166, 2004, s. 1; Mim. vyd. 05/005, s. 72) v znení zmenenom nariadením Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) č. 465/2012 z 22. mája 2012 (Ú. v. EÚ L 149, 2012, s. 4) (ďalej „nariadenie č. 883/2004“, „nová koordinácia“ alebo „základné nariadenie“) vykladať v tom zmysle, že sa tým myslí ten členský štát, ktorý bol predtým príslušný na rodinné dávky ako členský štát zamestnania a teraz je povinný vyplácať starobný dôchodok, ktorého nárok je založený na predchádzajúcom výkone slobody pohybu pracovníkov na svojom území?

Druhá prejudiciálna otázka:

Má sa znenie článku 68 ods. 1 písm. b) bodu ii) nariadenia 883/2004 „nároky, ktoré existujú na základe poberania dôchodkov“ vykladať v tom zmysle, že nárok na rodinné dávky sa má považovať za existujúci na základe poberania dôchodku vtedy, ak po prvé predpisy práva Únie ALEBO členského štátu pre nárok na rodinné dávky upravujú poberanie dôchodku ako podmienku a po druhé je podmienka poberania dôchodku skutočne naplnená, takže „obyčajné poberanie dôchodku“ nepodlieha článku 68 ods. 1 písm. b) bodu ii) nariadenia č. 883/2004 a dotknutý členský štát sa z pohľadu práva Únie nepovažuje za „štát dôchodku“?

Tretia prejudiciálna otázka, ktorá sa predkladá alternatívne k prvej a druhej prejudiciálnej otázke, ak pre výklad pojmu štát dôchodku postačuje obyčajné poberanie dôchodku:

V prípade poberania dôchodku, ktorého nárok [patrí] do pôsobnosti nariadení o migrujúcich pracovníkoch a tiež [vznikol] predtým vykonávaním zamestnania v členskom štáte v období, kedy buď samotný štát bydliska alebo oba štáty ešte

neboli členskými štátmi Únie alebo Európskeho hospodárskeho priestoru, sa znenie „rozdielový doplatok sa v prípade potreby poskytne v sume, ktorá prevyšuje túto čiastku“ v článku 68 ods. 2 druhej vety v druhej polovici vety nariadenia 883/2004 vo svetle rozsudku Súdneho dvora Európskej únie z 12. júna 1980, C-733/79, Laterza, má chápať tak, že rodinná dávka je právom Únie zaručená v najväčšom možnom rozsahu aj v prípade poberania dôchodku?

Štvrtá prejudiciálna otázka:

Má sa článok 60 ods. 1 tretia veta nariadenia č. 987/2009 vykladať v tom zmysle, že bráni § 2 ods. 5 FLAG 1967, v dôsledku ktorého v prípade rozvodu patrí rodičovi, ktorý vedie domácnosť, nárok na rodinné prídavky a daňový bonus tak dlho, pokiaľ plnoleté a študujúce dieťa je členom jeho domácnosti, ktorý však žiadosť nepodal ani v štáte bydliska, ani v štáte dôchodku, takže druhý rodič, ktorý žije v Rakúsku ako dôchodca a skutočne znáša výdavky na chod tejto domácnosti, môže na inštitúcií členského štátu, ktorého právne predpisy sa majú prednostne uplatniť, nárok na rodinné prídavky a daňový bonus bezprostredne oprieť o článok 60 ods. 1 tretiu vetu nariadenia 987/2009?

Piata prejudiciálna otázka, ktorá sa podáva spolu so štvrtou prejudiciálnou otázkou:

Má sa článok 60 ods. 1 tretia veta nariadenia č. 987/2009 ďalej vykladať v tom zmysle, že pre odôvodnenie postavenia pracovníka Únie v konaní o rodinných dávkach v členskom štáte ako účastníka konania je tiež nevyhnutné, aby prevažne znášal výdavky na chod domácnosti v zmysle článku 1 písm. i) bodu 3 nariadenia č. 883/2004?

Šiesta prejudiciálna otázka:

Majú sa ustanovenia o dialógu podľa článku 60 nariadenia Európskeho parlamentu a Rady (ES) č. 987/2009, ktorým sa stanovuje postup vykonávania nariadenia (ES) č. 883/2004 o koordinácii systémov sociálneho zabezpečenia (Ú. v. EÚ L 284, 2009, s. 1) (ďalej „nariadenie 987/2009“ alebo „vykonávacie nariadenie“) vykladať v tom zmysle, že takýto dialóg sa má viesť medzi inštitúciami dotknutých členských štátoch nie len v prípade poskytnutia rodinných dávok, ale aj v prípade ich spätného vymáhania?

Uvedené predpisy Spoločenstva

Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (ES) č. 883/2004 z 29. apríla 2004 o koordinácii systémov sociálneho zabezpečenia

Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (ES) č. 987/2009 zo 16. septembra 2009, ktorým sa stanovuje postup vykonávania nariadenia (ES) č. 883/2004 o koordinácii systémov sociálneho zabezpečenia

Uvedené vnútroštátne predpisy

Familienlastenausgleichsgesetz 1967 (FLAG 1967) (zákon o vyrovnaní rodinných výdavkov), § 2, 2a, 10 a 26

Podľa § 2 ods. 2 FLAG má nárok na rodinné prídavky pre dieťa uvedené v odseku 1 osoba, ktorej domácnosti je dieťa členom. Osoba, ktorej domácnosti nie je dieťa členom, ale v podstatnej miere znáša výdavky na chod tejto domácnosti, má nárok na rodinné prídavky v prípade, že na ne nemá nárok žiadna iná osoba na základe prvej vety tohto odseku

§ 2 ods. 5 písm. a) FLAG 1967 znie takto:

„Dieťa je členom domácnosti vtedy, ak v prípade jednotného

hospodárenia býva v byte s touto osobou. Príslušnosť k domácnosti sa nepovažuje za zrušenú,

– ak sa dieťa dočasne zdržiava mimo spoločného bytu.

Dieťa sa považuje za člena domácnosti oboch rodičov, ak títo vedú spoločnú domácnosť, ktorej súčasťou je dieťa.“

§ 2a FLAG 1967 znie:

„(1) Ak je dieťa členom spoločnej domácnosti rodičov, má nárok rodiča, ktorý prevažne vedie domácnosť, prednosť pred nárokom druhého rodiča. Pokiaľ sa nepreukáže opak, predpokladá sa, že domácnosť vedie matka.

(2) V prípadoch v odseku 1 sa môže rodič, ktorý má prednostný nárok, vzdať [nároku] v prospech druhého rodiča. K vzdaniu sa môže dôjsť aj spätne, avšak len pre obdobia, pre ktoré ešte neboli poberané rodinné dávky. Vzdanie sa je možné odvolať.“

Zhrnutie skutkového stavu a konania

- 1 Finanztamt Österreich (Finančný úrad v Rakúsku, Rakúsko) žiada od sťažovateľa vrátenie rodinných prídavkov za obdobie od januára do augusta 2013 pre jeho plnoleté dieťa.
- 2 Sťažovateľ je pôvodom Poliak, ktorý od roku 1989 pracoval v Rakúsku. Na začiatku pracoval v Rakúsku vždy tri týždne a potom strávil týždeň so svojou rodinou v Poľsku. Od roku 1992 bol v Poľsku len príležitostne. Od roku 2001 má rakúske štátne občianstvo a jeho bydliskom je výlučne Rakúsko. Jeho manželka a dcéra majú bydlisko v Poľsku a poľské štátne občianstvo. V júli 2011 sa sťažovateľ so svojou poľskou manželkou rozviedol. Pred jeho zamestnaním v Rakúsku sťažovateľ pracoval v Poľsku do konca roku 1988.

- 3 Sťažovateľovi boli stále vyplácané rakúske rodinné prídavky, a tie sťažovateľ posielal svojej dcére. Vyhlásenie matky o vzdaní sa [nároku na rodinné prídavky] sa nevyžadovalo. Žalovaný orgán pri poskytnutí vychádzal z prednostnej príslušnosti Rakúska z dôvodu vykonávania zárobkovej činnosti sťažovateľa v Rakúsku.
- 4 Sťažovateľ od novembra 2011 poberá v Rakúsku a v Poľsku starobný dôchodok. O túto skutočnosť žalovaný orgán opiera spätné vymáhanie rakúskych rodinných prídavkov a daňového bonusu. Poberaním dôchodku v Poľsku nie je Rakúsko podľa práva Únie príslušné, a nie je daná ani povinnosť rozdielového doplatku podľa článku 68 ods. 2 nariadenia č. 883/2004.
- 5 V roku 2013 dcéra v Poľsku študovala. Poľské kritérium pre príjem vo výške 539 PLN na osobu bolo v roku 2013 prekročené, takže v Poľsku nevznikol žiaden nárok na tamojšie rodinné dávky. Poľské rodinné dávky nepoberal ani sťažovateľ, ani matka dieťaťa.

Zhrnutie odôvodnenia návrhu na začatie prejudiciálneho konania

- 6 K prvej a druhej prejudiciálnej otázke vnútroštátny súd uviedol, že Rakúsko je v práve rodinných dávok na základe vlastného práva typickým štátom bydliska. Vykonávanie zárobkovej činnosti alebo poberanie dôchodku nepatria medzi podmienky pre rodinné prídavky. Rakúsko sa teda len v spojení s právom Únie môže stať štátom zamestnania alebo štátom poberania dôchodku. Na určenie príslušného členského štátu pre dotknutú osobu obsahuje článok 67 druhá veta nariadenia č. 883/2004 samostatné a taxatívne ustanovenie pre dôchodky. Keďže sťažovateľ od 1. mája 2004 pri výkone slobody pohybu pracovníkov vykonával závislú prácu, na základe ktorej v Rakúsku od novembra 2011 poberá dôchodok, čo články 67 a 68 nariadenia č. 883/2004 určujú ako podmienku pre nárok na rodinné dávky, je Rakúsko podľa názoru vnútroštátneho súdu štátom dôchodku podľa práva Únie a tým príslušným členským štátom.
- 7 Podľa článku 67 nariadenia č. 883/2004 môže byť príslušný iba jeden štát. Keďže sťažovateľ poberá dôchodok v Rakúsku a Poľsku, pre určenie príslušného členského štátu sa vyžaduje ďalšie kritérium. Článok 68 ods. 1 písm. b) bod ii) nariadenia č. 883/2004 sa týka „nárokov, ktoré existujú na základe poberania dôchodkov“. Rakúsko je tým v rozpore s názorom žalovaného orgánu určite príslušným členským štátom – otázkou je len, či má táto príslušnosť prednosť alebo nie.
- 8 Vnútroštátny súd zastáva názor, že zmena prednosti dvoch členských štátov bola upravená už v článku 76 nariadenia (EHS) č. 1408/71. Toto ustanovenie bolo následne viackrát zmenené. Na začiatku šlo o prerušenie nároku, v poslednom platnom znení však o pozastavenie nároku.
- 9 Podľa práva Únie sú všetky členské štáty v situácií, ktorá patrí do pôsobnosti nariadenia č. 883/2004, štátmi zamestnania. Niektoré členské štáty však nimi už

sú podľa vnútroštátneho práva, pretože na získanie nároku na rodinné dávky požadujú nielen pobyt, ale aj skutočnú zárobkovú činnosť. Tieto členské štáty sa v neskoršej literatúre označujú ako „štát zamestnania podľa vnútroštátneho práva“, aby sa vymedzili voči „štátu zamestnania podľa práva Únie“ v zmysle článku 67 nariadenia č. 883/2004.

- 10 Všetky vyššie uvedené znenia článku 76 nariadenia č. 1408/71 mali spoločné to, že ak štát bydliska bol sám štátom zamestnania podľa svojich vnútroštátnych predpisov, upravovali, že tento „prekonal“ štát zamestnania príslušný podľa článku 73 nariadenia (EHS) č. 1408/71: Štát bydliska sa na základe výslovného nariadenia v práve Únie určil za prednostne príslušný členský štát, v štáte zamestnania, ktorý mal vedľajšiu príslušnosť, sa nárok na rodinné dávky upravený podľa jeho práva pozastavil, respektíve prerušil do dosiahnutia hraničnej hodnoty. To, že sa prerušenie podľa článku 76 nariadenia (EHS) č. 1408/71 nemalo chápať absolútne, Súdny dvor Európskej únie objasnil judikatúrou a už v rozsahu pôsobnosti tohto nariadenia oba členské štáty prepojil natoľko, že v prípade potreby bol členský štát s vedľajšou príslušnosťou povinný plniť rozdielový doplatok.
- 11 V tejto súvislosti je potrebné poukázať na rozsudok Súdneho dvora vo veci Slanina, C-363/08. Pani Slanina sa po jej rozvode presťahovala so svojou dcérou z Rakúska do Grécka. Otec dieťaťa naďalej pracoval v Rakúsku. Rakúsko tak bolo „štátom zamestnania podľa práva Únie“. Pani Slanina v Grécku nepracovala, Grécko bolo z tohto dôvodu len štátom bydliska. Rakúsko malo teda prednostnú povinnosť vyplácať rodinné dávky. Ak by pani Slanina v Grécku začala vykonávať zárobkovú činnosť, ktorá podľa gréckych právnych predpisov odôvodňovala nárok na grécke rodinné dávky, prednostná príslušnosť by prešla na Grécko („štát zamestnania podľa vnútroštátneho práva“), a nárok na rakúske rodinné dávky by sa vo výške upravenej podľa gréckych právnych predpisov pozastavil.
- 12 Keďže v prípade vykonávania pracovnej činnosti musia oba členské štáty zabezpečiť rodinné dávky v najväčšom rozsahu, vnútroštátny súd zastáva názor, že to tak musí byť aj v prípade poberania dôchodku. Nariadenie č. 883/2004 upravuje dotknuté členské štáty v každej situácii typizáciou a hierarchizáciou, čím sa určuje poradie a zaručuje spoločný záväzok k najväčšiemu rozsahu rodinných dávok. Pre dôchodky vyplýva spoločný záväzok dotknutých členských štátov z judikatúry Súdneho dvora, najmä z veci Laterza (C-733/79).
- 13 Podľa Vzájomného informačného systému o sociálnej ochrane EÚ (MISSOC) je v Poľsku rezidenčná príslušnosť jediným kritériom pre poberanie rodinných dávok. Vykonávanie zárobkovej činnosti nie je podmienkou. Poľsko by sa tým podľa svojich vnútroštátnych právnych predpisov malo typizovať ako štát bydliska. Naproti tomu stojí Rakúsko ako štát dôchodku. Podľa názoru vnútroštátneho súdu tým existujú plnenia viacerých členských štátoch z rôznych dôvodov, prečo sa uplatní článok 68 ods. 1 písm. a) nariadenia č. 883/2004. Tým

je Rakúsko ako štát dôchodku prednostne príslušné a povinné plniť neznížené dávky.

- 14 Žalovaný orgán však Rakúsko a Poľsko zaradil ako obyčajné štáty dôchodku a tým za rovnocenné, čím by Poľsko bolo ako štát bydliska povinné dcére poskytnúť dávky. Keďže v Poľsku z dôvodu prekročenej hranice maximálne možného zárobku nárok neexistuje, podľa názoru vnútroštátneho súdu by povinnosť Rakúska doplatiť rozdiel zostala neporušená, a muselo by plniť ako prednostne príslušný členský štát.
- 15 Tretia prejudiciálna otázka sa na objasnenie predkladá alternatívne k prvej a druhej otázke, keďže v Rakúsku existuje protichodná judikatúra.
- 16 K štvrtej a piatej otázke vnútroštátny súd uvádza, že právo Únie ako aplikovateľné právo určuje rakúske právne predpisy (prednostne alebo vedľajšie). § 2 ods. 2 FLAG 1967 upravuje prednostný nárok tej osoby, ktorej domácnosti je dieťa členom. § 2a FLAG 1967 nie je v prejednávanej veci príslušný, keďže spoločná domácnosť rodičov neexistuje. Podľa rakúskeho práva je matka žijúca v Poľsku oprávnená podať žiadosť. Žalovaný úrad ako alternatívny dôvod pre spätné vymáhanie uviedol, že podľa rakúskeho práva by nárok na rodinné prídavky mala matka. Keďže podľa rakúskeho práva sa neoprávnene vyplatené rodinné prídavky majú žiadať späť od tej osoby, ktorá na ne nemala nárok, musel by ich vrátiť sťažovateľ a matka žijúca v Poľsku by o rodinné prídavky musela sama požiadať. Tie by však za rok 2013 už nedostala, keďže príslušná lehota na podanie žiadosti už uplynula.
- 17 Vnútroštátnemu súdu vzniká otázka, či sa na prejednávanú vec vzťahuje skutková podstata článku 60 ods. 1 tretej vety nariadenia č. 987/2009, keďže matka, ktorá je oprávnená podľa rakúskeho práva svoje právo neuplatnila, takže rakúska inštitúcia musela žiadosť sťažovateľa zohľadniť ako nutný následok. Podľa práva Únie sa síce v zásade aplikujú rakúske predpisy, z toho sa však dá predpokladať výnimka, ak by bol § 2 ods. 2 FLAG 1967 na základe aplikačnej prednosti článku 60 ods. 2 tretej vety nariadenia č. 987/2009 neuplatniteľný. Sťažovateľ by svoje postavenie účastníka konania mohol potom oprieť o právo Únie, čím by sa zaistili aj nároky dieťaťa. Okrem toho vzniká otázka, či pre postavenie sťažovateľa ako účastníka konania je nevyhnutné, aby znášal prevažnú časť výdavkov na dieťa (čo je tu prípadom).
- 18 K šiestej prejudiciálnej otázke je potrebné uviesť, že pre poskytnutie rodinných dávok pre migrujúcich pracovníkov v najvyššom možnom rozsahu musia oba dotknuté členské štáty spolupracovať v dialógu a prípadne doplatiť rozdiel. Vnútroštátny súd sa pýta, či tento dialóg nie je záväzný aj v prípade spätného vymáhania rodinných dávok, keďže v tomto konaní (ako *actus contrarius* k poskytnutiu dávok) platia tie isté práva a povinnosti.